

PUMIN KANSSA LUONNE

Luonnetestin tarkoitus on mitata ja kirjata koiran käyttäytymistä tilanteessa, jossa sen hermostoa rasitetaan arkielämän pyöritystä enemmän. Tuomarit tarkkailevat ja arvioivat koiran käyttäytymistä lukien sen eleitä ja reaktioita samalla kun tuovat koiralle erilaisia ärsykeitä ja uhkia ihmeteltäväksi ja ratkottavaksi. Luonnetesti antaa tietoa ja luo ymmärrystä testattavan yksilön käyttäytymiseen ja koulutettavuuteen, mutta se myös antaa viitteitä koiran jalostusominaisuuksista kasvattajille ja rotuyhdistykselle.

Luonnetesti on yksi mahdollinen apukeino kasvattajille, jotka haluavat säilyttää rodunomaista luonnetta tai vähentää ei-toivottuja luonteenpiirteitä rodun sisällä. Mitä useamman koiran, myös jalostus-

koiran pentuesisärien, luonteista on puolueetonta ja kohtuullisen vertailukelpoista tietoa saatavilla jalostusvalintojen perustaksi, sitä helpommin kasvattajat voivat tehdä yhdistelmiä, jotka täydentävät toisiaan myös luonteen osalta.

Nykyisillä testiohjeilla pumeja on testattu vuoden 2011–2016 aikana 88 yksilöä. Ensimmäiset testit on suoritettu jo vuonna 1993, mutta tulosten vertailu on vaikeaa läpi historian useasti muuttuneiden arvosteluohjeiden vuoksi. Luonnetesteistä saadun tiedon avulla voidaan jossain vaiheessa määrittellä pumeille oma luonneprofiili jalostuksen tueksi, mutta sen luominen vaatii vielä nykyistä enemmän testattuja koiria.

TESTIIN?

ENNEN TESTIÄ

Ennen luonnetestiin menoa koiranomistajan täytyy ilmoittaa koiransa testiin hyvissä ajoin. Luonnetestin hinta vaihtelee keskimäärin 35 eurosta 50 euroon riippuen järjestäjistä. Kaikki viralliset Palveluskoira-liiton myöntämät luonnetestit löytyvät osoitteesta www.virkku.net. Testattavan koiran tulee olla täytännyt kaksi vuotta, mutta ei vielä seitsemää vuotta. Ilmoittautumisen yhteydessä kannattaa tarkistaa, että koiralla on rokotukset voimassa. Koepäivään kannattaa valmistautua lenkittämällä koira hyvin ja saapumalla vähintään tuntia ennen omaa suoritusai-kaa paikalle tutustumaan testin kulkuun.

Koiralla tulee olla matkassa rekisteripaperit ja

rokotustodistus sekä tavallinen kaulapanta, jonka saa mahdollisimman tiukalle sekä luistamaton ja kestävä talutin. Koepaikalta on yleensä mahdollista lainata tarvittavat varusteet, jos kotoa ei löydy kuin flexi ja valjaat. Koiran lempilelun voi myös ottaa mukaan, sillä sitä saatetaan tarvita testin alussa.

Ennen testiä on tärkeä muistaa olevansa menossa testiin, eikä kokeeseen tai kilpailuun. Luonnetesti ei jätä traumoja koiraan, vaan kaikki tuomareiden suorittamat testit ja niistä mahdollisesti aiheutuva hetkellinen stressi suhteutetaan koiran yksilökohtaisiin reaktioihin, eli koiria ei kuormiteta enempää kuin ne kestäisivät. Tuomarin yksi tärkeimmistä tehtävistä on pitää huolta, ettei koira rasiteta liikaa testin aikana. Tuomari tai koiran ohjaaja voi milloin tahansa keskeyttää testin.

TESTIN KULKU

Tuomaripari jututtaa koiranomistajaa kyselemällä koiran elämästä, sen paikasta laumassa, mahdollisista ikävistä kokemuksista sekä koiran koulutustas- tasta. Samalla tuomarit tekevät havaintoja koiran luoksepäästävytydestä, eli siitä miten se käyttäytyy kohdatessaan uusia ihmisiä, joihin ei liity mitään uhkaa.

Luoksepäästävyys: *Koira on luoksepäästävä, kun se mielellään ja oma-aloitteisesti hakeutuu muidenkin tapaamiensa ihmisten seuraan kuin ohjaajan- sa. Koiraa, joka selvästi välttää tutustumista tai joka osoittaa selvää vastenmielisyyttä joutuessaan kosketukseen vieraiden kanssa, kutsutaan pidättyväksi.*

Hyväntahtoinen on koira, joka osoittaa hyökkä- vyyttä vain uhkaavissa tilanteissa. Hyväntahtoisuus riippuu paljon koiran terävyydestä. Terävän koiran tarkkaavaisuus pieniäkin uhkaärsykeitä kohtaan ai- heuttaa sen, että se tekee virhearviointin helpommin kuin vähemmän terävät koirat.

Avoimuus puolestaan tarkoittaa sitä, että koiran todellinen mieliala selvästi ilmenee sen käyttäytymi- sestä riippumatta siitä, onko käyttäytyminen ihmisen kannalta myönteistä vai kielteistä.

Luoksepäästävytyden arviointia suoritetaan koko testin ajan: muun muassa alkuhaastattelun jälkeen, puolustushalun erikoiskokeen loppuvaiheessa, terä- vyysskokeen loppuvaiheessa ja päästettäessä koira- a pimeään huoneeseen.

Alkujututuksen jälkeen tuomari alkaa leikittää koira testin järjestäjän varaamilla leluilla. Leikittä- minen aloitetaan puukapulalla, mutta se vaihdetaan tarpeen tullen pehmeämpään leluun. Mikäli luonne- testiin varatut lelut eivät kiinnosta koira, voi ohjaaja tuomarin luvalla leikittää koira sen omalla lelulla. Usein tuomarit eivät laita hirveästi painoarvoa sille, jos koira tarttuu vain omaan leluun, koska edellä mai- nittu toiminto voidaan tulkita opetetuksi käytöksek- si. Tuomareiden tavoitteena on saada koira innostu- maan lelusta niin, että se taistelisi siitä myös tuoma- rin kanssa. Tässä vaiheessa tuomarit aloittavat koiran taisteluhalun testaamisen, joka jatkuu läpi testin.

Taisteluhalu: Taisteluhaluksi kutsutaan koiran synnynnäistä taipumusta nauttia taistelusta itsestään ilman, että se perustuisi aggressioon. Käytöstä voidaan kutsua tietynlaisiksi leikkihaluksi-leikiksi, jonka olennainen osa on taistelu. Taisteluhalu on koiralle moottori, liikkeelle paneva voima.

Suorituksen aikana arvostellaan koiran halukkuus tai haluttomuus osallistua leikkiin. Taistelupyrkimysten olemassaolo tai puuttuminen, niiden suuruus, suunta ja voimakkuus arvioidaan. Samoin arvioidaan koiran reaktioiden aikaansaamiseksi tarvittavien ärsykkeiden suuruus.

Taisteluhalu on kääntäen verrannollinen ärsytysvoimakkuuteen. Pienistä ärsykkeistä syntyvät voimakkaat taistelureaktiot ovat merkki suuresta taisteluhalusta. Melko suuri ärsytysvoimakkuus ja pienehköt reaktiot merkitsevät pientä taisteluhalua. Suuri ärsytys ja vain aavistus taisteluhalua merkitsevät riittämätöntä taisteluhalua tai koira on kokonaan haluton taisteluun. Jotta taisteluhalu luokiteltaisiin erittäin suureksi, ei riitä vain voimakas reagointi pieniin ärsykkeisiin, vaan koiran on osoitettava myös sitkeyttä ja oma-aloitteisuutta.

Koiran lellulla leikittämisen jälkeen siirrytään isomman lelyn pariin eli kelmalle. Kelkka on jalaksilla kulkeva ihmishahmo, jonka tuomari vetää hiljaan piilosta koiran eteen ja lopulta ohjaajan jalkoihin. Koiran tulee reagoida ja jopa pelätä kelkkaa, sillä varsinainen toimintakyky mitataan sen mukaan, miten nopeaa koira menee tutkimaan uhkaa eli selvittää sen ja pääsee siitä yli. Kelkka on niin sanottu erikoiskoe toimintakyvyllä, mutta siinä mitataan muun muassa myös koiran taisteluhalua.

Toimintakyky: Toimintakykynä pidetään luonteen ominaisuutta, joka saa koiran ilman ulkopuolista pakotetta pitämään puolensa todellista tai kuviteltua vaaraa vastaan. Voidaan hyvin ajatella, että se, mitä pidetään toimintakykynä, on monen ominaisuuden yhdessä muodostama reaktio. Lähin vastaava inhimillinen vastine toimintakyvyllä on rohkeus.

Toimintakyky on koiran kyky hallita tekojaan huolimatta siitä, että se on joutunut pelon valtaan. Toisin sanoen, koira pystyy pelostaan huolimatta toimimaan oikealla tavalla ja tarvittaessa voittamaan pelkonsa päästäkseen päämääräänsä. Koiran käsitys tilanteesta perustuu perimään ja kokemuksiin.

Toimintakyky ei ole mikään muuttumaton ominaisuus, joka pysyisi samana kaikissa tilanteissa huolimatta siitä, että laukaisijoina toimivat ärsykkeet olisivat samat. Kiihkeys vaihtelee eri yksilöiden välillä ja samallakin yksilöllä eri tilanteissa. Kaikilla reviriikäytännön omaavilla eläimillä oman alueen ja ennen kaikkea sen keskuksen läheisyys vaikuttaa käytökseen. Huolimatta yksilön normaalista toimintakyvystä koirat ovat toimintakykyisempiä lähellä kotiaan. Myös perheenjäsentensä seurassa koira on vähemmän pelossaan, tai on ainakin halukkaampi voittamaan pelkonsa, mikä perustuu koirien laumaviettiin.

Kelkan jälkeen testataan puolustaako koira miten halukkaasti ohjaajaansa/laumaansa. Koirakko

lähtee kävelemään rennosti tuomarin määräämään suuntaan ja heitä kohti tulee piilosta toinen tuomari uhkaavasti huutaen ja heiluttaen risua. Hieman ennen kuin ohjaaja ottaa osumaa risusta, ja koiran reaktioista riippuen, tuomari lopettaa hyökkäyksen ja muuttuu käytökseltään normaalkiksi. Puolustushalua, kuten muitakin ominaisuuksia, arviotaessa pyritään luonnetestissä arvioimaan nimenomaan halua, ei sitä mitä koiralle on opetettu. Puolustushalua arvioidessa on koiran eleiden suuruutta tärkeämpi se, miten koira mahdollisesti asettuu uhan ja omistajansa väliin.

Puolustushalu: Puolustushalulla tarkoitetaan koiran synnynnäistä taipumusta hyökkäyksen tai hyökkäysyrityksen avulla aktiivisesti puolustaa itseään, laumaansa (ohjaaja) tai reviriään. Puolustushalu vaihtelee tilanteiden, ympäristön ja koiran mielialojen mukaan. Testissä tarkkaillaan koiran käyttäytymistä tilanteissa, joissa uhan aiheuttaa tuntematon henkilö tai koiran kuvittelema ärsyke.

Hyökkäyksen suorittaneen tuomarin muututtua taas koiran kaveriksi antaa ohjaaja taluttimen kyseiselle tuomarille ja siirtyy toisen tuomarin mukana muutaman metrin päähän. Koira jää hetkeksi toisen tuomarin kanssa hengähtämään ja arvioitavaksi vai-kuttaako äskeinen uhka sen suhtautumiseen uhkan aiheuttajaan. Luvan saatuaan koiranohjaaja kutsuu koiransa luokseen.

Tämän jälkeen koira ja ohjaaja kulkevat ohjeiden mukaan kohti kovuuden erikoiskoetta, joka yleisem-

min toteutetaan siten, että koiran kävellessä maassa olevan haalarimytyn kohdalla vedetään haalarit yhtäkkiä ylös. Koiran kuuluu säikähtää ja reagoida itselleen tyypillisellä tavalla tapahtuneeseen. Yllätyksen jälkeen koira ja ohjaaja palaavat uudelleen samaa reittiä missä haalari nyt makaa "elottomana". Se, miten koira vielä muistaa äskeisen yllätyksen uudella kierroksella, eli meneekö se reippaasti vai varovaisesti haalarin ohi, kertoo koiran kovuudesta tai pehmydestä. Luonnetestissä kovuutta tarkkaillaan erikoiskokeen lisäksi koko testin ajan.

Kovuus: Kovuudella tarkoitetaan koiran taipumusta muistaa tai olla muistamatta epämiellyttäviä kokemuksia.

Haalarin jälkeen matka jatkuu reippaasti kohti temperamentin erikoiskoetta. Koe on yleensä järjestetty siten, että ohi kävelvän koiran perään vapautetaan lankkua pitkin koliseva tynnyri. Koiran kuuluu huomata tynnyri ja reagoida siihen oman temperamenttinsa mukaisesti. Arvostelussa huomioidaan koiran yleistä tarkkaavaisuutta, käytöstä ja reagointinopeutta. Temperamenttia arvioidaan koko testin ajan.

Temperamentti: Temperamentilla tarkoitetaan käyttäytymisen vilkkautta, huomiokyvyn nopeutta (tarkkaavaisuutta) sekä kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin ja ympäristöihin.

Suurin osa hyvin sopeutumiskykyisistä koirista on vilkkaita. Vilkas koira on tarkkaavainen ja se vastaanottaa nopeasti uusia ympäristön ärsykeitä ja tottuu

niihin ja niiden merkitykseen.

Erittäin vilkkaat koirat vastaanottavat suuren määrän vaikutteita ympäristöstään, ja seurauksena on liian suuri hajaannus ja pitempi sopeutumisaika. Tämä on vielä korostuneempaa häiritsevän vilkkaissa koirissa, sillä ne ovat lähes kykenemättömiä keskittymään ja olemaan paikallaan. Näillä koirilla sopeutuminen vaikeutuu myös fyysisestä väsymyksestä, jonka ne aiheuttavat itselleen olemalla koko ajan liikkeellä.

Tynnyrin päällä hetken istahduttuaan koira ja ohjaaja jatkavat kohti niin sanottua pimeää huonetta. Pimeä huone on toinen toimintakyvyn erikoiskoe, mutta siihen ei liity kelkan sisältämää uhkaa. Pimeässä huoneessa ohjaaja menee ensin itse huoneeseen ja asettuu istumaan tuomarin määräämään paikkaan. Sen jälkeen toinen tuomari laskee ulkona hänen kanssaan odottaneen koiran huoneeseen. Huone on himmeästi valaistu ja tuomareilla on havainnoinnin apuvälineinä taskulamput. Huoneessa koiran on tarkoitus itsenäisesti etsiä ohjaajansa ilman apua. Tarvittaessa ohjaaja saa päästää äänen tuomarin luvalla. Arvostelussa on oleellista se, että koira etsii ja liikkuu koko ajan, ei niinkään löytämiseen käytetty aika.

Pimeän huoneen jälkeen on terävyyden erikoiskokeen vuoro. Tässä kokeessa koira kiinnitetään umpinaiseen seinään lyhyellä vajjerilla, ja koiranohjaaja poistuu nurkan taakse piiloon. Koiran jäädessä yksin seinään ja rauhoittuttuaan toinen tuomareista osoittaa uhkaavia elkeitä matkan päästä lähestyen koko

ajan koiraa. Lähestyessään tuomari peilaa koiran reaktioita vuoroin osoittaen itse uhkaavia ja epäroivia eleitä. Päästyään koiran kohdalle uhkaavana tuomari yhtäkkiä lopettaa uhan ja alkaa puhua koiralle ystävällisesti. Koiran ja tuomarin päästessä kosketuksiin kutsuu tuomari koiran ohjaajan palaamaan koiran luokse. Tässä vaiheessa vielä tarkkaillaan koiran reaktiota tuomaria kohtaan koiran saadessa lauman vahvistusta paikalle.

Terävyys: *Terävyys on ominaisuus, joka saa koiran reagoimaan aggressiivisesti sen tuntiessa itsensä uhatuksi. Terävyysaste on kääntäen verrannollinen ärsytyskyvyn korkeuteen. Mitä pienempi ärsyke tarvitaan herättämään aggression, sitä korkeampi on terävyysaste.*

Koiran ohjaajan saatua koira irti seinästä on viimeisen erikoiskokeen vuoro, eli testataan koiran laukaisupelottomuus ampumalla 2–5 kertaa 9 mm:n starttipistoolilla. Koira ei näe ampujaa ja ampuminen tapahtuu noin 20–50 metrin etäisyydeltä. Koira on ampumisen aikana kytkettyä, kuten muutenkin koko testin ajan. Ensimmäinen laukaus ammutaan koiran ollessa liikkeessä ja toinen koiran ollessa paikallaan. Lisälaukauksia ammutaan, mikäli se on tarpeen koiran reaktion selvittämiseksi.

Laukaisupelottomuus: *Laukausvarmaksi nimitetään koiraa, joka käyttäytyy täysin välinpitämättömästi laukauksiin tai joka on niistä vain normaalilla tavalla kiinnostunut.*

Koirat, jotka ensimmäisen laukauksen jälkeen käyttäytyvät rauhattomasti, mutta jotka selviävät no-

peasti levottomuudestaan ja joille toistetut laukaukset saavat aikaan yhä pienemmän reaktion, luokitellaan laukauskokemattomiksi, ei laukausaroiksi.

Koiraa, joka reagoi laukauksiin epänormaalin kiihkeästi esim. haukkumalla, hyökkäämällä kohti ampujan suuntaa tai on muuten kiihkeän innostunut ympäristön tapahtumista ja haukkuu, mutta joka ei osoita hermostuneisuutta, kutsutaan paukkuärtyisäksi.

Laukausaltiiksi luokitellaan koira, joka reagoi selvästi, suunnilleen samalla tavalla jokaiseen laukukseen rauhoittumatta tai hermostumatta enempää ja jonka sisäinen jännite ei nouse sellaiseen asteeseen, että selviä hermostuneisuuden oireita näkyisi. Laukausaraksi nimitetään koiraa, joka laukauksen jälkeen reagoi selvän hermostuneesti ja jolla on vaikeuksia

mielentasapainonsa palauttamisessa ja joka ammunnan toistuessa osoittaa yhtä suurta tai suurempaa hermostuneisuutta.

Testin alusta loppuun tuomarit arvioivat myös koiran hermorakennetta, eli koiran synnynnäistä vahva- tai heikkohermoisuutta.

Hermorakenne: Hyvällä hermorakenteella tarkoitetaan kykyä hallita jännitystiloja ilman luonnotonta uupumusta, hysteriaa tai muita merkkejä sisäisen tasapainon järkkymisestä.

Hermostuneisuuden oireita koiralla ovat mm. voimakas rauhattomuus, kehon värinä, kohonnut pulssi, joka ei johdu ruumiillisesta rasituksesta, lisääntynyt nieleskely, aiheettomat ja epätarkoituksenmukaiset liikkeet, turvan etsiminen (pyrkiminen ohjaajan luo), ripuli tai oksentelu.

Koiran reaktion, teon tai mielentilan määrittämisen hermostuneeksi edellyttää, että sen toiminta on epänormaalia suhteessa ärsykkeisiin ja/tai ärsytykseen. Myös vahvahermoinen koira voi käyttäytyä hermostuneesti, jos ärsykkeiden voimakkuus kasvaa liian suureksi.

Hermorakenteen lujuus arvostellaan ja luokitellaan eri testisuorituksissa näkyvien reaktioiden avulla. Koiran hermoston kuormittuneisuutta voi mitata myös testin lopussa suoritettavalla taisteluleikillä. Jos koira leikkii mielellään vielä testin lopussa, ei se todennäköisesti ole kuormittunut hermostoltaan.

Laukauksien ampumisen jälkeen tuomarit siirtävät täyttämään koirasta luonnetestipöytäkirjan, jonka pohjalta he kertovat koiran ohjaajalle havain-

noistaan ja arvionsa koiran luonteesta. Loppukeskustelun aikana on hyvä tilaisuus kysellä tuomareilta, jos jokin koiran arkikäyttäytymisessä askarruttaa mieltä.

LUONNETESTIN JÄLKEEN

Testin jälkeen on tärkeä muistaa, että koira ei ole muuttunut sen paremmaksi tai huonommaksi kaveriksi kuin ennen testiä. Se on edelleen sama koira kuin kotoa lähtiessä. Luonnetesti on yksi tapa muiden joukossa arvioida koiran luonnetta, ja tuloksia tarkasteltaessa kannattaa unohtaa loppupisteiden vertailu kaverin koiran tuloksiin. Osa-alueiden tulokset kertovat enemmän kuin loppupisteet, sillä kaksi saman pistemäärän saanutta koira voi olla hyvinkin erilaisia riippuen siitä millaisista osa-alueista ne ovat pisteensä keränneet.

On myös tärkeää muistaa, että vaikka luonnetestin suorittamiselle ja arvioinnille on tarkat ohjeet, niin se on samalla myös arvostelulaji. Täysin vertailukelpoisia tuloksia saisimme vain, jos testaisimme kaikki koirat samoilla tuomareilla saman ikäisinä.

Luonnetestin antaman tiedon myötä on hyvä peilata omaa toimintaa koiran kanssa samalla miettien miten voisi tukea tai vahvistaa omaa koiraan niin arjessa kuin harrastuksissa.

Teksti: Hanna-Leena Pasanen

Kuvat: Mika Pasanen

Lähde: Suomen kennelliiton Luonnetestin arvosteluohje (Kursivoidut kohdat)